

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleincis.*

Tečaj IX.

V sredo 9. maliga travna (sredozivna) 1851.

List 15.

Vodnik pri živinoreji

našim gospodarjem in gospodinjem.

(Dalje.)

Kar klajo ali kèrmo goved vtiče, skušnje umnih živinorejcov učé, da goveja živina za vsaki cent svoje teže 3 funte in pol sená vsaki dan potrebuje; ako se ji pa druga kerma poklada, mora njena tečnost toliko izdati, kolikor izdá gori imenovani polčerterti funt sená. Senó velja sploh za mero tečnosti druge piče.

Ako tedaj, postavimo, da govedo 3 cente vaga, potrebuje na dan 10 funtov in pol sená; če je 5 centov teško, ga potrebuje 17 funtov in pol; ako je 7 centov teško, 23 in pol. Samo po sebi se razume, da tolikošne piče goveja živina na dan potrebuje, da se pri dobri moči ohrani in mléka daje. Pitavna živina mora pa več piče dobivati. — 1 cent sená ali druge piče, ki za 1 cent sená zaleže, da 16 bokalov mléka.

Ako se pa živini sirova (frišna) klaja, to je, trava ali detelja poklada, je mora 3 krat več, kot suhe, dobivati, zato ker 100 funtov sirove (frišne) trave zaleže le za 25 funtov sená. Po tem se lahko prerajta, koliko živina po svoji mnogoverstni teži na dan sirove klaje potrebuje namesto suhe.

Kadar se goveji živini pozimi repa, pesa ali scer korenike pokladajo, je treba, da živina vsaki dan zraven imenovane mehke piče tudi polovico suhe klaje dobiva, da se ji dostojno vamp napolne in se živina dobro počuti.

Se poklada živini pozimi senó in slama, naj se ji daja polovica vsaciga; to ni predobra, pa tudi ne preslaba piča.

Se redí živina v olarijah, žganjarijah, sladkornih fabrikah, naj se ji zraven mehke piče poklada vsaki dan po velikosti živine 5 do 10 funtov sená ali slame.

Stelje potrebuje goveja živina, če se stanovitno v hlevu redí, vsaki dan 8—12 funtov, — ako na pašo hodi, 5 funtov. Za eno govedo se rajta na leto 30 centov stelje.

V hlevu potrebuje živina na široko 4—5 čevljev prostora, podolgama pa 10—12 čevljev. Visok naj bo hlev 10—12 čevljev.

Gorkota v hlevu pozimi naj znese po Romirjevim gorkomeru 15 stopinj, — za molzne krave in mlado živino pa 2 stopnji več, tedaj 17 stopinj. Merzel hlev jemlje kravi mléko. S samo pičo še ni vse opravljeno, da bi krava veliko mléka dajala.

So krave, kakor smo že rekli, ki so po svojim rodu (sorti) za molžo posebno dobre; — po tem je potreba še obilne tečne klaje, potem dostojne gorkote hleva, potem snažnosti suhiga hleva in snažnosti živine po koži in na vimenu, — in čiste izmolže do zadnje kaplice vsaki dan dvakrat ali trikrat. Veliko kmetovavcov je, ki tega ne véjo, da je nemarna

dekla dostikrat tega kriva, da krava manj mléka daje, za to ker vimena (posode) čisto ne sprázne. Poslednje mléko je nar boljši in nar bolj mastno; ako to zaostane, zabaše mlečne cedila v vimenu, pomanjša molžo in napravi bolezní v vimenu.

(Dalje sledi.)

Gospodarske skušnje

(Zoper dolgočasno drisko pri živini brez trebušnih bolečin.) Naberí si lepih želodovih kopic, jih v peči ali na temenu dobro posuší, da se dajo lahko v moko stléci. Spravi ta prah na suhim kraju, da ga boš v potrebi pri rokah imel. Veliko zdravilne moči ima v sebi za drisko, toda le za tako, ki (brez vnetja čev) že dalje časa terpi in živinčeta po čevah ne grize. Pri prisadni driski bi bila ta želodova moka škodljiva, zato kér iz grenkiga „zagoltnica“ obstoji. Če pa tvojo živino dolgočasna driska tare, daj to zdravilo hiravnemu živinčetu med zobanjem in zabojo (otrobi) ali pa med vodó večkrat povžiti. Ne boš se kesal maliga truda; zdravje [bolnika ti bo pernésel. Veliko lepih junčkov mi je kapica ohranila, ki bi bili scer poginiti mogli. —a—

Glas iz Krasa

za obdelanje Krasa.

(Konec.)

Celi Kras bi mogel več borštinarjev imeti, katerih dolžnost bi bila: v soseskah se prepričati, ali se v drevjoreji pri soseskah, kakor tudi pri posamesnih seljanih dolžnost na tanjko spolnuje, in nevedne podučiti. Leté bi imela vlada plačati.

Kantonski za drevjorejo vneti poglavar, ki bi imel bolj na sredi Krasa, kakor do zdej, stanovati, bi se mogel prepričati, ako soseske in njeni predpostavljeni možje, kakor tudi borštinarji na tanjko svoje dolžnosti spolnujejo, in bi mogel tudi pravico imeti, zanikerne možé odstaviti, in druge na njih mesto izvoliti.

Modra vlada bi imela skerbeti, de se pridnim drevjorednikom očitno pohvala, darila, i. t. d. delijo, zanikernim pa odločene kazni naložijo.

De se po Krasu v drevjoreji učeni in pridni učitelji postavijo, kateri naj bi šolsko mladost v potrebni drevjoreji in cepljenju dreves podučevali, zakaj ako hočemo kaj sadobiti, moramo pri mladosti začeti.

De se na vladne stroške semena vunanjih za dobro spoznanih dreves preskerbijo in poskusijo.

Ker se na Krasu veliko pomanjkanje gnoja znajde, bi bila potreba, de bi vlada na kakošno vižo za dopeljevanje gnoja po prihodnji železnici skerbel.

Med domačimi drevesi, ki na Krasu rade rastejo, in katerih semena si kmetovavci brez stroškov lahko o pravim času omislijo, imenujem tele: akacijo, od ktere